

Andrzej Zieliński

Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 1987 r. (III CZP 104)

Palestra 33/11-12(383-384), 124-129

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO**1.
GLOSA****do uchwały Sądu Najwyższego
z dnia 4 lutego 1987 r.
(III CZP 104/86)***

Teza glosowanej uchwały brzmi następująco:

Wniosek właściciela nieruchomości o jej rozgraniczenie nie przerywa biegu zasiedzenia w stosunku do samoistnego posiadacza tej nieruchomości.

I. Przedstawione Sądowi Najwyższemu w trybie art. 391 k.p.c. przez Sąd Wojewódzki w Krośnie (postanowieniem z dnia 25 listopada 1986 r.) do rozstrzygnięcia pytanie prawne o treści:

„Czy wniosek o rozgraniczenie nieruchomości złożony przez legitymowanego właściciela i skutkujący wszczęciem postępowania z udziałem samoistnego posiadacza nieruchomości objętej rozgraniczeniem przerywa bieg terminu zasiedzenia?”.

wyłoniło się na tle następującego stanu faktycznego:

Sąd Rejonowy w Jaśle postanowieniem z dnia 18 lipca 1986 r. stwierdził, że Janina R. i Eugeniusz R. w drodze zasiedzenia nabyli na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej własność określonych działek.

Sąd ten ustalił, że w dniu 2 grudnia 1965 r. pomiędzy wnioskodawcami a uczestnikiem Włodzimierzem S. została zawarta w PBN w J. warunkowa

umowa sprzedaży działki wraz ze znajdującą się na niej częścią budynku mieszkalnego.

Mimo że Skarb Państwa nie skorzystał z prawa pierwokupu tej działki, strony nie sporządziły umowy przenoszącej własność nieruchomości na rzecz wnioskodawców.

Należy dodać, że już przedtem, bo w 1958 roku, rodzice uczestnika postępowania zawarli z wnioskodawcami nieformalną umowę sprzedaży 3/4 części budynku mieszkalnego oraz zajmowanych przez ten budynek działek.

W związku z tym wnioskodawcy weszli w posiadanie całego budynku oraz działek, stan zaś taki, trwający nadal, prowadzi do zasiedzenia.

Wnioskodawcy, którzy weszli w posiadanie działek na podstawie nieformalnych umów przeniesienia własności nieruchomości, są posiadaczami w złej wierze.

Od tego postanowienia wnioś rewizję uczestnik postępowania, zarzucając m.in., że przed upływem terminu zasiedzenia bieg jego został przerwany przez złożenie wniosku o rozgraniczenie nieruchomości, która jest objęta postępowaniem o stwierdzenie zasiedzenia.

Sąd Wojewódzki, rozpoznając rewizję uczestnika postępowania, powziął poważne wątpliwości prawne

* Uchwała została opublikowana w OSNCP nr 2—3/1988, poz. 31.

wyrażone w treści przedstawionego pytania prawnego.

Sąd Najwyższy, rozstrzygając omawiane zagadnienie, wyraził zapatrywanie jak w odpowiedzi na pytanie prawne.

II. Problematyka stosowania przepisu art. 123 § 1 pkt 1 k.c. do przerwania biegu zasiedzenia oraz wykładni rodzajów czynności, które do takiego przerwania biegu zasiedzenia prowadzą, budzi żywe zainteresowanie zarówno praktyki jak i doktryny ze względu na jej kontrowersyjność. Przepis bowiem art. 123 § 1 pkt 1 k.p.c. zawiera nieostro sformułowane kryteria kwalifikacyjne, co stwarza w praktyce ciągłe wątpliwości co do tego, jakie czynności procesowe prowadzą do przerwania biegu przedawnienia.

Warunkami przerwania biegu przedawnienia według cytowanego przepisu są:

- dokonanie czynności przed organem powołanym do rozpoznawania sporu lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju, jak również przed sądem polubownym
- przedsięwzięcie tej czynności w celu bezpośredniego dochodzenia, ustalenia, zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia.

O ile pierwszy warunek nie nasuwa większych trudności interpretacyjnych, o tyle drugi, na skutek użycia

tam pojęcia „bezpośredniego”, budzi wątpliwości zarówno w orzecznictwie jak i doktrynie. Przykładem tych wątpliwości jest właśnie glosowana uchwała.

Wydaje się, że ocena, czy konkretna czynność zmierza bezpośrednio do dochodzenia, ustalenia, zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia, zależy od rodzaju tego roszczenia. W literaturze trafnie podniesiono, że zastrzeżenie, żeby czynność procesowa została przedsięwzięta bezpośrednio w celach określonych w art. 123 § 1 pkt 1 k.c., zostało zamieszczone w ustawie po to, by zapobiec zbyt liberalnej judykaturze w tym względzie.¹ Zauważyć bowiem należy, że przed wejściem w życie kodeksu cywilnego orzecznictwo traktowało liberalnie przyczyny powodujące przerwanie biegu przedawnienia.² Tendencje takie utrzymują się do dnia dzisiejszego.³ Jednakże jeszcze pod rządami dawnego prawa rzeczowego Sąd Najwyższy wyjaśnił, że właściciel, aby unicestwić biegnące przeciwko niemu zasiedzenie, musi zgłosić akcję zaczepną, albowiem nie przerywają biegu terminu zasiedzenia zarzuty stawiane przez przeciwnika wniosku o stwierdzenie nabycia własności przez zasiedzenie, stanowiące tylko obronę w sprawie.⁴

Pogląd ten należy uznać za aktualny w świetle obowiązujących przepisów art. 175 k.c. w związku z art.

¹ Z. Radwański: Zarys części ogólnej prawa cywilnego, 1979, poz. 249.

² A. Wolter: Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7.I.1961 r., OSPiKA 1962, poz. 322; W. Berutowicz: Przerwa biegu przedawnienia przez wniesienie pozwu w orzecznictwie Sądu Najwyższego, NP nr 7—8/1964, s. 740 i nast.

³ A. Zieliński: Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 11 września 1986 r., Palestra nr 4/1988, s. 88. Autor przytacza przykład orzeczenia sądu rejonowego, który przyjął, że pozew o eksmisję przerywa bieg zasiedzenia.

⁴ Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 8.VII.1960 r. 2 CR 182/60, OSN 1961, poz. 83.

123 § 1 pkt 1 k.c. Kodeks cywilny bowiem, który ułatwił nabycie nieruchomości przez zasiedzenie, jednocześnie zaostriżył wymagania dotyczące przerwy biegu zasiedzenia. W świetle powyższego należy zatem uznać, że nie mogą wywołać przerwy zasiedzenia czynności przygotowawcze, jak np. wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych zgłoszony przed wszczęciem postępowania.

Biegu zasiedzenia nie przerywa też wniosek spadkobiercy o stwierdzenie nabycia spadku w stosunku do współspadkobiercy, który jest posiadaczem nieruchomości należącej do spadku.⁵ Wniosek taki nie należy do czynności bezpośrednio zmierzającej do spowodowania utraty posiadania przez samoistnego posiadacza nieruchomości należącej do spadku, będącego również spadkobiercą.

Biegu tego nie przerywa również z podanej wyżej przyczyny: przypozwanie z art. 84 i 85 k.p.c., wniosek o zabezpieczenie dowodów, wniosek o ustanowienie kuratora, pozew o eksmisję, wniosek o nadanie wyrokowi klauzuli wykonalności, wniosek o wyznaczenie sędziego polubownego, powództwo o ustalenie prawa własności, powództwo posesoryjne.⁶

W konkluzji zatem należy dojść do wniosku, że trafne jest utrwalone w doktrynie i orzecznictwie stanowisko, iż termin zasiedzenia przerywa:

- wytoczenie powództwa petytoryjnego o wydanie rzeczy,
- wniosek o wszczęcie egzekucji,
- wniosek o dział spadku.⁷

W literaturze przytacza się wprawdzie jeden wyjątek, kiedy możliwość przerywania biegu przedawnienia zależy od stwierdzenia nabycia spadku. Chodzi mianowicie o sytua-

⁵ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18.VI.1968 r. III CZP 46/68, OSPiKA 1970, poz. 3.

⁶ Por. System prawa cywilnego (praca zbiorowa), t. I. Część ogólna, 1974, s. 64; Z. Radwański, M. Kępiński: Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 18.VI.1968 r. III CZP 46/68, OSPiKA 1970 r., poz. 3, s. 8; A. Zieliński: op. cit., s. 89; J. St. Piątkowski (w:) System prawa cywilnego (praca zbiorowa), t. II, s. 332.

Pogląd odmienny co do powództw o ustalenie reprezentuje W. Berutowicz: Znaczenie prawne sądowego dochodzenia roszczeń, Warszawa 1966, s. 41. Z poglądem tym polemizuję w przypisie 7.

⁷ J. St. Piątkowski (w:) System prawa cywilnego, t. II, s. 332; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18.VI.1968 r. OSNCP 1969 r., poz. 62; S. Wójcik: Z problematyki stosowania przepisów o biegu przedawnienia „ZWJ — Praca z Wynalazczości Ochrony Własności Intelektualnej”, 1974, s. 245 i 246; A. Szpunar, W. Wanałowska: Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego, NP nr 11—12/1969 r., s. 1714 i nast.; A. Zieliński: op. cit., s. 88.

W. Berutowicz („Znaczenie prawne sądowego dochodzenia roszczeń”, Warszawa 1966, s. 100 i nast.) wyraził pogląd, że oprócz powództwa zmierzającego bezpośrednio do przerywania biegu zasiedzenia przerwę tego biegu powodują również inne czynności właściciela (dokonane przed sądem lub przed innym upoważnionym organem), jak np. pozew o ustalenie własności wytoczony przeciwko posiadaczowi, wnioski o zmianę wpisów w księgach wieczystych, postępowanie mające na celu założenie księgi wieczystej, jeżeli posiadacz w nim uczestniczy, i wniosek o rozgraniczenie nieruchomości. Z poglądem tym nie można się jednak zgodzić. Trafnie

cję, w której spadkobierca chce przerwać bieg zasiedzenia w stosunku do posiadacza, który nie jest spadkobiercą. Do żądania wydania nieruchomości spadkobierca taki musi się wylegitymować stwierdzeniem nabycia spadku (art. 1027 k.c.). Należy zatem, kiedy zbliża się rychły upływ terminu zasiedzenia, wystąpić z właściwym roszczeniem do sądu przed uzyskaniem takiego stwierdzenia i następnie uzyskać zawieszenie postępowania na podstawie art. 177 § 1 k.p.c.⁸

Z poglądem tym nie można się jednak zgodzić. Bieg zasiedzenia zostaje bowiem przerwany przez zgłoszenie roszczenia o wydanie nieruchomości, natomiast stwierdzenie nabycia spadku ma jedynie na celu uzyskanie przymiotu legitymacji czynnej w tym procesie przez spadkobiercę występującego z roszczeniem.

Wydaje się, że przerwanie biegu zasiedzenia następuje także w wypadku podjęcia innych jeszcze czynności procesowych dokonanych przez osobę uprawnioną przeciwko osobie, na rzecz której biegnie zasiedzenie, a mianowicie w razie:

- 1) wniesienia powództwa wzajemnego co do roszczeń objętych pozwem wzajemnym lub które z tego pozwu wynikają,⁹
- 2) złożenia wyroku sądu zagranicznego, jeżeli został on uznany przez sąd polski (art. 1145 i nastp. k.p.c.),¹⁰
- 3) zgłoszenie wniosku o wezwanie do wzięcia udziału w postępowaniu (jest to tzw. dopozwanie) na podstawie przepisów art. 194—197 k.p.c.¹¹ Przerwanie biegu zasiedzenia następuje wówczas z datą wydania postanowienia o dopozwaniu. Jednakże jeżeli nowy powód zgodnie z art. 196 § 2 k.p.c. wstąpi w miejsce dotychczasowego, to wobec sukcesji procesowej przerwanie biegu zasiedzenia nastąpi od daty wniesienia pozwu,¹²
- 4) złożenia wniosku o rozpoznanie sprawy przez sąd polubowny (art. 697 k.p.c.). Sama umowa o poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego (zapis na sąd polubowny) w trybie art. 698 k.p.c. nie jest wystarczająca. Data sporządzenia zapisu może stanowić datę przerwania biegu za-

---

bowiem przyjął Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 8.VII.1960 r. 2 CR 182/60 (OSPİKA 1961 r., poz. 130), że cel przepisów o przerwaniu biegu przedawnienia (obecnie art. 123 § 1 k.c.) świadczy o tym, iż jedynie akcja zaczepna osoby, przeciwko której biegnie przedawnienie, przerywa jego bieg. Chodzi tu o takie czynności zaczepne, które zmierzają do przerwania biegu przedawnienia. Do tego zaś celu nie zmierzają bezpośrednio (z zastrzeżeniem co do wniosku o rozgraniczenie połączonego z roszczeniem o wydanie nieruchomości) czynności wymienione przez Autora.

⁸ J. Gwiazdomorski: Prawo spadkowe w zarysie, 1969, s. 190.

⁹ Z. Kłafkowski: Przedawnienie w prawie cywilnym, 1970, s. 137.

¹⁰ K. Piasecki: Kodeks cywilny z komentarzem, s. 121.

¹¹ Por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 11.II.1965 r., OSNCP 1966, poz. 7 i z dnia 14.II.1974 r., OSNCP 1975, poz. 32.

¹² Por. M. Jędrzejewska: Wpływ czynności procesowych na bieg przedawnienia, 1984, s. 72.

siedzenia tylko wtedy, gdy strony zawierają taką umowę już po powstaniu sporu,¹³

- 5) wezwania samoistnego posiadacza, na rzecz którego biegnie zasiedzenie, do próby ugodowej (art. 185 k.p.c.). Czynność ta bowiem wszczynają postępowanie przed sądem i zmierza bezpośrednio do realizacji roszczenia;¹⁴
- 6) uzyskania w trybie art. 733 § 2 k.p.c. zarządzenia tymczasowego do zabezpieczenia roszczenia przed wszczęciem postępowania w sprawie — z datą wydania tego zarządzenia. Wydanie takiego zarządzenia już w toku postępowania nie ma znaczenia dla przerwania biegu zasiedzenia, gdyż skutek ten został już wywołany wniesieniem roszczenia.

III. Powyższe rozważania zmierzają do wskazania, jakie czynności procesowe osoby uprawnionej powoduje przerwanie biegu zasiedzenia i pośrednio zmierzają do ustosunkowania się do tezy głosowanej uchwałą.

Problem, czy wniosek właściciela nieruchomości o jej rozgraniczenie przerywa czy też nie przerywa biegu zasiedzenia w stosunku do samoistnego posiadacza tej nieruchomości, nie jest tak oczywisty, jakby to na pierwszy rzut oka mogło się wydawać.

W literaturze można się spotkać z poglądem, że wniosek o rozgraniczenie nieruchomości powoduje przerwę biegu zasiedzenia.¹⁵ Należy

tu zauważyć, że spór o rozgraniczenie przewidziany w art. 152 i 153 k.c. na podstawie dekretu z dnia 13 września 1946 r. o rozgraniczeniu nieruchomości (Dz. U. Nr 53, poz., 298; zm.: Dz. U. z 1946 r. Nr 70, poz. 382) utrzymanego w mocy przepisem art. VIII pkt 3 przepisów wprowadzających k.p.c., może mieć dwójaki charakter, a mianowicie:

- 1) gdy do wszczęcia sprawy dochodzi dlatego, że wątpliwa lub sporna stała się granica, albo
- 2) gdy chodzi o wydanie nieruchomości lub jej części dlatego, że przeciwnik zagarnął tę nieruchomość lub jej część, a do rozstrzygnięcia sprawy konieczne jest ustalenie granicy.

W pierwszym wypadku mamy do czynienia wyłącznie ze sprawą o rozgraniczenie, nawet gdy wszczynający sprawę żądał wydania mu przygranicznego pasa gruntu. Tutaj żądanie wydania ma w tej sytuacji charakter wtórny, jako następstwo wytworzenia się w terenie wadliwej granicy.¹⁶ Dlatego takie roszczenie nie przerywa biegu zasiedzenia.

Natomiast w drugim wypadku charakter wtórny ma rozgraniczenie (ustalenie granicy),¹⁷ gdyż podstawowym roszczeniem jest żądanie wydania nieruchomości lub jej części. Z tego względu tego rodzaju roszczenie przerywa bieg zasiedzenia.

A zatem w każdym wypadku sporu o rozgraniczenie — jeżeli ma on mieć znaczenie dla przerwania biegu za-

¹³ System prawa cywilnego (praca zbiorowa), t. I, Część ogólna, 1985, s. 825.

¹⁴ Por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 3.IV.1964 r. OSNCP 1965, poz. 34.

¹⁵ W. Berutowicz: Znaczenie prawne sądowego dochodzenia roszczeń, Warszawa 1966, s. 100 i nast.; E. Janeczko: Zasiedzenie, 1981, s. 88 i nast.

¹⁶ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31.VIII.1963 r. III CR 136/63, OSNCP 1964, poz. 203.

¹⁷ Tamże.

siedzenia (i nie tylko dlatego) — należy przede wszystkim rozstrzygnąć, jaki charakter ma to rozszczenie, a w szczególności, czy ma charakter rozgraniczeniowy, czy windykacyjny.

W głosowanej uchwale właściciel nieruchomości znajdującej się w samoistnym posiadaniu przeciwników wystąpił przeciwko właścicielom sąsiadujących nieruchomości o ustalenie przebiegu granic. Nie zmierzał on zatem bezpośrednio do wzruszenia istniejącego posiadania,

mimo że posiadacze jego nieruchomości wzięli udział w tym postępowaniu.

Stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w głosowanej uchwale należy więc uznać za trafne, ale tylko w stosunku do przedstawionego stanu faktycznego. Natomiast nie może ono stanowić tezy generalnej, jakby to wynikało z jej sformułowania, a to wobec omówionych szczegółowo wyżej zastrzeżeń.

adw. Andrzej Zieliński

2.

GŁOSA

do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 1987 r. V KRN 77/87*

Teza głosowanego wyroku ma następujące brzmienie:

W wypadku kumulatywnego zbiegu przepisów art. 221 § 3 k.k. i art. 43 ust. 1 ustawy z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. Nr 35, poz. 230) grzywna powinna być orzekana na zasadach ogólnych (art. 36 k.k.), gdyż stosownie do art. 10 § 3 k.k., gdy czyn wyczerpuje znamiona określonych w dwóch lub więcej przepisach ustawy karnej, sąd wymierza karę na podstawie przepisu przewidującego karę najsurowszą, a taką jest niewątpliwie kara przewidziana w art. 221 § 3 k.k., do 3

lub 5 lat pozbawienia wolności, a przestępstwo z art. 43 ust. 1 cytowanej ustawy zagrożone jest karą pozbawienia wolności do lat 2, karą ograniczenia wolności albo samostnej grzywny.

W związku z powyższym wymiar kary grzywny może być związany jedynie z zasadami jej orzekania przewidzianymi art. 36 k.k. Stosowanie kilku przepisów ustawy w wypadku ich zbiegu jest możliwe tylko w zakresie kar dodatkowych i środków zabezpieczających.¹

I. Orzeczenia SN na tle art. 10 k.k. (kumulatywny zbieg przepisów usta-

* Opublikowana w „Gazecie Prawniczej” nr 9 z dnia 1.V.1988 r., s. 6.

¹ Powyższa teza opublikowana w OSNPG z 1987 r. (z. 10, poz. 124) uzupełniona została dalszym tekstem z uzasadnienia: „W tym stanie rzeczy przepis art. 3 ust. 1 pkt 5 cytowanej ustawy (idzie o ustawę z dnia 10 maja 1985 r., poz. 101, która nie jest cytowana w tezie — L. S.) należało wyeliminować z podstawy prawnej skazania oskarżonej, a wymierzoną w następstwie błędnego jego zastosowania karę grzywny złągodzić”.